

Kehityspoliittisen toimikunnan lausunto luonnokseen "KANSALLISESTI JA GLOBAALISTI KESTÄVÄ SUOMI - Kansallinen kestävän kehityksen strategia 2006"

Viite: Kestävän kehityksen strategiaryhmän valmisteleva luonnos lausunto- ja kommentointikierrosta 24.3.–9.4.2006 varten.

Kehityspoliittisen toimikunnalle on asetettu tavoitteeksi "Johdonmukaisuutta edistävän toimintakulttuurin luominen eri politiikkalohkoille siten, että globaali kehitysnäkökulma otetaan entistä paremmin huomioon määriteltäessä kansallista etua keskeisissä päätöksissä."

Valtioneuvosto - Kehityspoliittisen toimikunnan asettamispäätös 2003

Kehityspoliittinen toimikunta kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Kestävän kehityksen strategian luonnokseen. Strategiassa on hyvä analyysi ja perusteellinen selvitys kestävästä kehityksestä ja siksi erittäin tervetullut keskustelun avaus Suomen tulevaisuudesta ja toimista globaalin tulevaisuuden turvaamisesta.

1. Globaalin kestävän kehityksen edistäminen voimakkaammin strategian fokukseksi

Kestävä kehitys on globaali kysymys. Kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta ovat kaikki hyvin pitkälle maailmanlaajuisen toimintaympäristön määrittelemiä ja niiden edistäminen vaatii globaaleja ponnisteluja. Kehityspoliittinen toimikunta pitää kansallisen kestävän kehityksen strategian laatimista tärkeänä, mutta korostaa sen tarvitsevan huomattavasti nykyistä luonnosta vahvemman kytköksen Suomen toimintaan EU:ssa, muiden teollisuusmaiden ja kehitysmaiden kanssa sekä monenkeskisillä foorumeilla kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi.

Strategian lähtökohtana on kestävään kehitykseen vaikuttavat globaalit haasteet (kpl. 2.), jotka ovat huikeita. Väestökasvu, maailmantalouden rakenteen muutos, teollistumisen aiheuttama energiankulutuksen ja ympäristöongelmien ja kulutuksen kasvu kehittyvissä kehitysmaissa, kilpailu luonnonvaroista, köyhien kehitysmaiden marginalisoituminen ja maaseutuväestön äärimmäinen köyhyys, ekosysteemien rapautuminen, ilmastonmuutos ja makean veden riittävyys sekä köyhyyden aiheuttamat ympäristöongelmat ja epävakaudet, listataan strategiassa.

Toimenpiteisiin siirryttäessä (kpl 3. Suomen kestävän kehityksen vahvuuksista ja haasteista) siirrytään kuitenkin toiselle tasolle, vahvasti kansalliseen fokukseen. Kuvatut ongelmat ja kansallisvaltion sisäinen tila eivät kohtaa. Kuvaus kansallisen politiikkamme menestyksestä kansainvälisissä vertailuissa päinvastoin korostaa, että koska Suomi on jo tehnyt paljon kansallisesti (vaikka suuria haasteita vielä onkin), on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota kansainväliseen toimintaan. Miten esimerkiksi saadaan merkittävät päästömaat mukaan päästöjen vähentämiseen tähtäävään kansainvälisiin sopimuksiin? Strategian pitäisi olla nykyistä enemmän nimenomaan vaikuttamisstrategia siitä, kuinka Suomi eri foorumeilla voi edistää globaalien tavoitteiden saavuttamiseen. Toki globaaleihin kestävän kehityksen haasteisiin vastaaminen ja kestävän kehityksen edistäminen globaalisti edellyttää, että kansallisesti tietyt perusasiat ovat kunnossa, ja tätä onkin kiitettävästi katettu luonnoksessa.

Strategialuonnoksen visio (kpl 4) on "*Hyvinvoinnin lisääntyminen luonnon kantokyvyn rajoissa kansallisesti ja globaalisti*". Tällöin ratkaisuihin ja toimintamalleihin täytyy globaalin hyvinvoinnin lisääminen korostua nykyistä voimakkaammin.

Kehityspoliittinen toimikunta ehdottaa, että globaalinäkökulma otettaisiin heti strategian alussa kappaleeksi 3. Tämän lisäksi ehdotamme, että globaalin näkökulma sisällytettäisiin analyysi- ja toimintatasolla kaikkiin "Hyvä elämä kestävässä yhteiskunnassa" kappaleen (kpl 5.) alakappaleisiin, kuten on tehty ympäristöhaittojen tehokasta vähentämistä käsittelevässä alakappaleessa (kpl 5.1.5.). Tämä vahvistaisi kuvaa siitä, kuinka kansallisen ja kansainvälisen kestävä kehityksen kytkös on toisistaan irrottamaton, sekä siitä, kuinka kestävä kehitystä edistävän kansallisen ja kansainvälisen toiminnan ovat saman kolikon kaksi eri puolta. Tämä tekisi myös läpinäkyvämmäksi sitä, mitä kansainvälinen työ - esim. kehitysyhteistyövaroin - tarkoittaa. Nykyisellään globaalinäkökulman kappaleessa (kpl 7) teksti jää ylätasoiseksi ja abstraktiksi.

Esimerkiksi ilmastonmuutoksen haitallisiin vaikutuksiin sopeutumista käsittelevässä kappaleessa (kpl 5.1.3.) kehitysmaiden tukemisen mainitseminen toimenpiteenä on tärkeää. Kehityspoliittinen toimikunta on muodostanut ilmastopolitiikan kehityspoliittisesta ulottuvuudesta yhteisen kannan, joka on ilmaistu "Suomen kehityspolitiikan tila II" -lausunnossa. Myös esimerkiksi kansallista identiteettiä käsittelevässä kappaleessa (kpl 5.3.6) voitaisiin korostaa erilaisten maailmankatsomusten ja uskonnollisten traditioiden rauhanomaista rinnakkaiseloä tukemista uskontojen välisen dialogin avulla YK:n suositusten mukaisesti (A/59/201).

Kehityspoliittinen toimikunta tekee mielellään strategiatyöryhmän kanssa yhteistyötä globaalinäkökulmatekstien laatimisessa.

2. Toimenpiteet vahvemmiksi kestävä kehityksen edistämiseksi

Strategiassa heijastuu asetelma: valtavat haasteet yhdistettyinä inkrementaalisiin muutoksen toimenpiteisiin. Esimerkiksi ilmastonmuutos, äärimmäisen köyhyyden poistaminen, ekosysteemien pilaantuminen sekä rikastuvien kehitysmaiden aiheuttamat ympäristöongelmat ovat valtavia. Esitetyt toimenpiteet jäävät niihin verrattuna vähäisiksi.

Esimerkiksi *Talous kestävä kehityksen turvaajana* -kappaleessa (kpl 6) ei esitetä ratkaisuja sille, kuinka turvataan sellainen talouspoliittinen järjestelmä, joka tukisi kestävä sosiaalista ja ympäristöllistä kehitystä kansallisesti tai kansainvälisesti. Tämä on kuitenkin yksi keskeisimmistä globalisoituneen maailmantalouden haasteista. Aihetta on käsitelty hallituksen kauppapoliittisessa ohjelmassa.

Kappaleessa *Visio ja tavoitekehitys* (kpl 4) merkittävimmiten kehitystrendeiksi ja haasteiksi todetaan ilmastonmuutos, globalisaatio ja väestönrakenteen muutos. Tähän tulisi lisätä köyhyysongelma ja kehittyvien kehitysmaiden kasvun aiheuttamat haasteet kaikkien kestävä kehityksen ulottuvuuksien osalta, jotka ovat nyt ilmeisesti ajateltu "globalisaatio" -termiin kuuluviksi. Globalisaatio terminä on niin monimuotoinen, että se tulee määritellä. Myös oikeudenmukaisemman globalisaatiokehityksen toteutuminen olisi syytä avata tarkemmin.

Kehityspoliittinen toimikunta suosittaa, että strategiaan kirjattaisiin ne prioriteettitoimenpiteet, jotka vastaisivat keskeisimpiä globaaleiksi haasteiksi kuvattuja ongelmia. Niille tulisi sopia konkreettisia välitavoitteita, suunnitelmia niiden toteuttamiseksi sekä suunnata niihin tarvittavat voimavarat.

3. Strategia konkreettisemmaksi ja paremmin sidotuksi muihin hallituksen linjauksiin

Kestävä kehitys kytkeytyy väistämättä useisiin hallituksen linjauksiin, selontekoihin ja politiikkaohjelmiin. Strategiassa korostetaan eri politiikkalohkojen linkittämistä, mutta siinä on vain

vähän viitteitä nykyisiin ohjelmiin. Strategiassa tulisi mainita tehdyt linjaukset sekä selkiyttää tämän strategian suhdetta niihin. Strategia voisi selvästi esittää, mitkä toimenpiteet hoidetaan missä ohjelmissa /strategioissa / linjauksissa. Hallituksen nykyiset poliittiset ohjelmat ja selonteot, kuten kauppaa-, kehitys-, maahanmuutto-, maatalous-, ihmisoikeus-, ilmasto- ja energia- sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta sekä mm. tietoyhteiskuntapoliittinen ohjelma tai globalisaatiostrategia tai "Suomi ja globaali hallinta" -selvitys, on syytä kytkeä tähän strategiaan.

Myös kytkös EU:n kestävän kehityksen strategiaan tulisi olla selkeämpi. Mitkä ovat toimenpiteitä, jotka Suomi toteuttaa EU:n piirissä ja mitä vaikuttamisstrategioita siihen tarvitaan?

Strategian laajuus aiheuttaa epäselvyyttä sen tuomasta lisäarvosta toimenpiteiden osalta suhteessa jo laadittuihin politiikkalinjauksiin. Myönteistä kokonaisvaltaiseen strategiaan pyrkimisessä on se, että strategia hahmottaa laajasti kestävän kehityksen saavuttamiseen vaikuttavat eri politiikan alat. Kestävän kehityksen strategian laatiminen voi vahvistaa tietoisuutta eri politiikan alan vaikutuksista kestävän kehityksen eri ulottuvuuksiin ja siten sitoutuneisuutta myönteisten elementtien edistämiseksi.

Kehityspoliittisen toimikunnan mielestä strategian tulisi sisältää nykyistä konkreettisempia toimenpiteitä, niiden prioriteetteja ja aikatauluja. Koska strategian aikajänne on vuoteen 2030 ulottuva, tulisi myös toimenpiteitä tulisi erotella aikajanelle, ja eri ohjelmien toimenpiteet ja niiden yhteydet ja ajoitus koota yhteen.

4. Indikaattorit

On erittäin myönteistä, että strategian toimeenpanon seurantaan varten kehitetään indikaattoreita. Myönteistä on myös, että strategian toteuttamisen edellytykseksi on todettu integroitujen kestävän kehityksen vaikutusten arviointi siitä johdettujen politiikkaohjelmien ja suunnitelmien osaksi. Kuten edellä on todettu, nämä politiikkaohjelmat tulisi mainita jo strategiassa. Kehityspoliittinen toimikunta on esittänyt Suomeen laadittavaksi kehitysvaikutuksista tehtäviä arviointeja ja pitää myönteisenä haasteena kehittää tätä järjestelmää yhdessä kestävän kehityksen arviointien kanssa.

Kehityspoliittinen toimikunta ehdottaa eteenpäin kehitettäväksi indikaattoreita arvioimaan Suomen globaalia vastuuta seuraavista aihepiireistä:

- Suomen toiminta EU:ssa kehitystavoitteiden huomioonottamiseksi eri politiikkalohkoilla
- Kehitysvaikutusten arvioiminen eri politiikkalohkojen päätöksissä ja kehitystavoitteiden huomioonottaminen eri politiikkalohkoilla päätöksenteossa Suomessa
- Suomen pitkäaikaisten kehitysyhteistyömaiden sijoittuminen tietyillä kansainvälisillä indekseillä - esim. Human Development Index, Environmental Performance Index.
- Esitetyn "*Kehitysavun sitominen suomalaisten tuotteiden tai palveluiden ostamiseen*" sijasta voisi tarkastella suomalaisten yritysten investointien, laitetoimitusten, teknologian ja osaamisen siirron indikaattoria.

Kehityspoliittinen toimikunta tekee mielellään strategiatyöryhmän kanssa yhteistyötä näiden indikaattoreiden edelleen kehittämiseksi.

5. Yksityiskohtaisempia huomioita:

s. 39: "*Mm. kansainvälisissä ilmastopöytäkirjoissa Suomi tukee osana EU:ta sitä, että Kioton pöytäkirjan sitoumuskauden jälkeistä aikaa koskeva sopimusjärjestely kattaa kaikki ilmastomuutoksen hillitsemisen kannalta keskeiset valtiot, jotta voidaan varmistaa kansainvälisen ilmastopoliittikan vaikuttavuus.*" Tätä tulisi tarkentaa, että onko Suomi tavoitteesta huolimatta myös valmis etenemään ilman kaikkien keskeisimpien maiden sitoutumista.

s.26–36 Strategian tulisi huomioida nykyistä paremmin maahanmuuttajien asema ja oikeudet suomalaisessa yhteiskunnassa. Eri osioihin, kuten työelämän laatua tai osallisuuden edistämistä käsitteleviin kappaleisiin, tulisi sisällyttää viittaus maahanmuuttopoliittisen ohjelman esitykseen.

s. 41–42 Suomi globaalina vastuunkantajana -alakappaleen tulee sisältää tekstiä Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön painotuksista sekä keinoista. Kappaleessa todetaan, että ”*Suomella on paljon annettavaa...*”. Tämä tulisi muotoilla ”Suomella on paljon kokemusta...”, jotta korostuisi nykyinen kehityspoliittinen ajattelu kehityspoliitiikan perustumisesta kumppanuuteen.

s. 42 Kansallisen kestävästä kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia on hyväksytty maaliskuussa 2006. Samanaikaisesti on laadittu Kansainvälisyyskasvatuksen toimintaohjelma, joka hyväksyttiin loppuvuodesta 2005. Näiden kahden kansalaisten tietoisuuden ja ymmärtämisen lisäämiseen tähtäävän toimintaohjelman rinnakkaisuus, koordinaatio ja mahdollinen päällekkäisyys jäävät epäselväksi ja kansainvälisyyskasvatuksen toimintaohjelma kokonaan mainitsematta.